

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa Spółdzielni Mieszkaniowej "N." w W.
przeciwko Miastu W.
z udziałem interwenientów ubocznych po stronie pozwanej Z. S., K. B. i "N." Spółki
z o.o. w W.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 3 grudnia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 maja 2018 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Okręgowemu w W.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony powodowej Spółdzielni Mieszkaniowej „N.” w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 maja 2018 r., sygn. akt VI ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłance uregulowanej art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie.

Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Wyrokiem częściowym z dnia 30 marca 2010 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo o zobowiązanie strony pozwanej Miasta W. do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie ustanowienia użytkowania wieczystego gruntu położonego w W., składającego się z działek nr 4/4 i 4/5 z obrębu 1-10-27 i działek nr 4/9 i 4/20 z obrębu (...) oraz przeniesienia prawa własności budynków i innych urządzeń na tych działkach zlokalizowanych.

Postanowieniem z dnia 18 lutego 2013 r. Sąd Apelacyjny w (...) zawiesił postępowanie apelacyjne dotyczące gruntu składającego się z działki nr 4/4. Ostatecznie postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 5 listopada 2015 r. wyrok Sądu Okręgowego w odniesieniu do tej działki został uchylony, a postępowanie w tej części umorzone (k. 4291).

Wyrokiem częściowym z dnia 29 maja 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację w zakresie działek nr 4/5, 4/9 i 4/20. Wyrok ten został uchylony wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2015 r., I CSK 322/14, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania. W związku z podziałem działki 4/9 na działki 4/28 i 4/29, strona powodowa sprecyzowała, iż jej roszczenie dotyczy działki nr 4/29.

Wyrokiem z dnia 26 października 2016 r., Sąd Apelacyjny w (...) uwzględnił częściowo powództwo i zobowiązał stronę pozwaną do złożenia oświadczenia o oddaniu stronie powodowej w użytkowanie wieczyste gruntu składającego się z działki nr 4/5 oraz o przeniesieniu na rzecz strony powodowej własności nakładów

dokonanych na ten grunt i trwale z tym gruntem połączonych, zaś w pozostałym zakresie apelację oddalił.

Na skutek skarg kasacyjnych strony pozwanej i interwenienta ubocznego po jej stronie - „N.” sp. z o.o. w W., Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 19 stycznia 2018 r., I CSK 228/17, uchylił powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w zakresie, w jakim została uwzględniona apelacja oraz w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wskazał, że powodowa Spółdzielnia wносиła o zobowiązania pozwanej Gminy do złożenia oświadczenia woli o oddaniu powódce w użytkowanie wieczyste na 99 lat m.in. nieruchomości objętych decyzją o ustanowieniu użytkowania wieczystego z dnia 11 kwietnia 1978 r., nr (...), bez obowiązku wniesienia pierwszej opłaty, przy opłacie rocznej w wysokości 1% wartości gruntu oraz przeniesienia na jej rzecz nieodpłatnie własności znajdujących się na tym terenie obiektów. Z nieruchomości tej wydzielono działkę 4/5. Sąd Apelacyjny przyjął, że ustanowienie prawa użytkowania wieczystego na rzecz strony powodowej nie następuje na podstawie art. 204 lub 208 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (u.g.n.) oraz, że z jednej strony nieruchomość ta jest w istocie niezabudowana, a z drugiej strony, że spółka z o.o. „N.” rozpoczęła na niej w 1998 r. budowę, która nie została zakończona, zaś wydane pozwolenia na budowę wygasły.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że podstawą prawną dla takiego roszczenia jest art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c. Obowiązek złożenia oświadczenia woli może także wynikać z decyzji administracyjnej. Podstawowym warunkiem uwzględnienia powództwa opartego na art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c. jest wobec tego, aby decyzja administracyjna stwarzała podstawy dla sprecyzowania oświadczenia woli, które ma być zastąpione orzeczeniem sądu. Decyzja, z której ma wynikać taki obowiązek powinna określać wszystkie elementy stosunku prawnego, który ma zostać ukształtowany orzeczeniem sądu, zastępującym oświadczenie woli strony pozwanej. Tymczasem w sprawie sądy *meriti* ustaliły, że decyzja taka określiła

strony tego stosunku, którymi są następcy prawni pierwotnych adresatów decyzji, czyli powódka i pozwana Gmina.

Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że decyzja z 11 kwietnia 1978 r. Nr (...) była decyzją wstępną, a wyodrębnienie z niej działki 4/5 nastąpiło dopiero decyzjami z marca 1990 r. W tej sytuacji, skoro roszczenie powódki nie znajduje oparcia w art. 204 lub 208 u.g.n., brak podstaw do stwierdzenia, że ze wspomnianej decyzji z dnia 11 kwietnia 1978 r. wynika roszczenie o ustanowienie na rzecz powódki użytkownika wieczystego konkretnej działki. Nawet przyjmując, że przedmiot świadczenia został sprecyzowany w decyzjach z 1990 r., to rysuje się kolejny problem, co do określenia tego świadczenia. Jeżeli przyjąć, że działka 4/5 została zabudowana przez osobę trzecią, co ustalił Sąd Apelacyjny i co znalazło wyraz w sentencji zaskarżonego wyroku, to brak jakichkolwiek podstaw do uznania, że z decyzji z dnia 11 kwietnia 1978 r. lub dalszych decyzji wynikał obowiązek pozwanej Gminy przeniesienia własności poczynionych przez osobę trzecią (interwenienta ubocznego) nakładów trwale związanych z gruntem na powodową Spółdzielnię.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy wskazał, że skoro decyzja administracyjna nie zawierała jakiegokolwiek wzmianki na temat obowiązku przeniesienia na powódkę budynków i innych urządzeń, to brak była podstawy prawnej do zobowiązania pozwanej Gminy do takiego świadczenia. Wbrew stanowisku, wyrażonym w zaskarżonym wyroku, podstawą taką nie jest art. 235 k.c. Przepis ten nie nakłada żadnego obowiązku w zakresie przeniesienia odpłatnie na rzecz użytkownika wieczystego własności nakładów trwale związanych z nieruchomością. Podkreśla on tylko, że własność budynków i innych urządzeń wzniesionych na gruncie przez użytkownika wieczystego stanowi jego własność, co dotyczy także budynków i urządzeń nabytych przez użytkownika wieczystego przy zawarciu umowy o oddanie gruntu w użytkowanie wieczyste.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że decyzja administracyjna z dnia 11 kwietnia 1978 r. ani dalsze decyzje odnoszące się do nieruchomości, z której wyodrębniono działkę 4/5, nie zawierały dostatecznej podstawy do określenia świadczenia pozwanej Gminy w takim zakresie, jak to przyjął Sąd Apelacyjny

w zaskarżonym wyroku. Decyzja ta nie tylko nie wskazywała precyzyjnie nieruchomości, na której ma być ustanowione użytkowanie wieczyste, ale nie zawierała żadnych innych danych pozwalających określić, na jakich warunkach to prawo ma pozwana Gmina ustanowić. Sąd wydający orzeczenie na podstawie art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c. może jedynie stwierdzić istniejący obowiązek, wynikający z umowy lub decyzji administracyjnej, ewentualnie wprost z przepisu prawa, jak w przypadku art. 204 i 208 u.g.n. W zaskarżonym wyroku Sąd wykroczył zaś poza zakresłone mu w tych przepisach kompetencje i bez wyraźnej podstawy prawnej zastąpił orzeczeniem oświadczenie woli pozwanej Gminy, gdy obowiązek złożenia takiego oświadczenia nie wynikał, ani z decyzji administracyjnej, ani z przepisów prawa.

W tych okolicznościach Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione zarzuty zawarte w skargach kasacyjnych pozwanej i interwenienta ubocznego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 354 k.c., a także art. 235 k.c. Wobec braku podstaw do określenia świadczenia pozwanej w decyzji administracyjnej został także naruszony art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c., gdyż Sąd orzekł o obowiązku złożenia oświadczenia woli, który z decyzji nie wynikał w takim kształcie jak zostało określone w zaskarżonym wyroku. Ponadto uzasadnione okazały się również zarzuty, zawarte w obu skargach, naruszenia art. 321 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c., gdyż Sąd Apelacyjny orzekł o przeniesieniu odpłatnym na powódkę nakładów na działce 4/5, o co powódka nie wnosiła, jak i nie wskazał właściwej podstawy prawnej dla ustanowienia na rzecz powódki prawa użytkowania wieczystego w sytuacji, gdy decyzja administracyjna nie sprecyzowała świadczenia, do którego byłaby zobowiązana pozwana Gmina. Zarzuty dotyczące przedawnienia roszczenia powódki nie miały więc znaczenia, ponieważ brak było podstaw do uznania, że roszczenie takie w ogóle powstało.

Po kolejnym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem oddalił apelację strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w W. z marca 2010 r. w zakresie dotyczącym wyłącznie działki nr 4/5, bowiem co do pozostałych części zostały już wydane wcześniej przez Sąd drugiej instancji rozstrzygnięcia.

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej powódka wywodzi z faktu, iż Sąd Apelacyjny był związany zapatrywaniami wyrażonymi w kasatoryjnym wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 4 sierpnia 2009 r., sygn. akt VI ACa (...), a w konsekwencji Sąd nie rozważył podstawy prawnej z art. 204 u.g.n.

Należy zauważyć, że w wyroku z dnia 26 października 2016 r. Sąd Apelacyjny wyraźnie zaznaczył, że art. 204 u.g.n. nie mógł stanowić podstawy roszczenia strony powodowej. W kasatoryjnym wyroku z dnia 16 kwietnia 2015 r., I CSK 322/14, którym uchylony został wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 29 maja 2013 r., Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 6 k.p.c. wskutek nieuwzględnienie przy ponownym rozpoznaniu sprawy wiążącej go oceny prawnej nie wyklucza uznania przez Sąd Najwyższy, że zaskarżony skargą kasacyjną wyrok odpowiada prawu (przedstawił też adekwatne w tej materii judykaty). Zatem, Sąd Najwyższy przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej nie jest związany zapatrywaniami prawnymi Sądu drugiej instancji, o których stanowi art. 386 § 6 k.p.c. Ponadto, Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Sądu Apelacyjnego, iż brak było podstaw do uwzględnienia żądania na podstawie art. 204 u.g.n., gdyż powódka nie legitymuje się w odniesieniu do spornych gruntów ani umową w formie aktu notarialnego o oddaniu ich w użytkowanie, ani też decyzją administracyjną ustanawiającą takie użytkowanie. Za błędne uznał zapatrywanie Sądu Apelacyjnego wyrażone w wyroku z dnia 4 sierpnia 2009 r., że dostateczną i wystarczającą podstawą do oceny, że powód ma status użytkownika stanowią decyzje z dnia 11 kwietnia 1978 r. i z dnia 21 sierpnia 1989 r. Zresztą, jak zauważył Sąd Najwyższy, powódka nie twierdziła w sprawie, którą wszczęła w 1997 r., że kiedykolwiek została wydana decyzja o ustanowieniu na jej rzecz użytkowania. Natomiast samo stwierdzenie istnienia decyzji o naliczaniu opłat za użytkowanie może stanowić podstawę ustalenia istnienia tego prawa wówczas jedynie, gdy zostało wykazane powstanie tego prawa w sposób formalny i niewadliwy (k. 4013 i n.).

W efekcie Sąd Apelacyjny rozpoznając ponownie sprawę, wskutek powołanego wyżej pierwszego wyroku kasatoryjnego Sądu Najwyższego, był związany w stanie faktycznym sprawy przeprowadzoną przez Sąd Najwyższy wykładnią art. 204 u.g.n. (dotyczyło to nie tylko wyroku Sądu Apelacyjnego

z 26 października 2016 r., ale i zaskarżonego niniejszą skargą kasacyjną wyroku z dnia 30 maja 2018 r., co rzecz jasna wynika z art. 398²⁰ k.p.c.). Sąd Najwyższy również w uzasadnieniu drugiego kasatoryjnego wyroku, tj. z dnia 19 stycznia 2018 r. potwierdził, że podstawą prawną roszczenia strony powodowej nie mógł być art. 204 u.g.n.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego należało pozostawić Sądowi Okręgowemu w W., w związku z tym, iż Sąd Apelacyjny również pozostawił Sądowi Okręgowemu w W. rozstrzygnięcia o kosztach postępowań apelacyjnych i postępowania kasacyjnego. Nadmienić trzeba, iż wyrok Sądu Okręgowego, od którego apelację rozpoznawał Sąd Apelacyjny miał charakter częściowy, przy czym ostatecznie rozpoznana zaskarżonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego apelacja, dotyczyła, jak wynika z przedstawionej wyżej chronologii orzeczeń, jedynie części rozstrzygnięcia zawartego w wyroku częściowym Sądu pierwszej instancji, gdyż w pozostałych zakresach orzeczenie to stawało się sukcesywnie prawomocne, biorąc również pod uwagę rozstrzygnięcie sprawy co do działki nr 4/4 (k. 5000, 4613).